

'Ze zitten zonder wijn!'

Meditatie ds. Gerard Rinsma
zondag 14 januari 2018
(tweede zondag na epifanie)

Eerste schriftlezing: Jesaja 62:1-5
Tweede schriftlezing: Johannes 2:1-11

OVERWEGING

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Op verschillende plekken in de stad heb ik grote borden gezien: op is op; weg is pech. Blijkbaar hebben nog een aantal winkeliers en handelaren resten over, die ze snel kwijt willen. Ik geloof dat het ook ergens bij de Gamma of Praxis staat. Maar stel je voor, dat dit het opschrift zou zijn van de evangeliezing van vandaag. Op is op, weg is pech. Stel je voor dat Jezus zo zou hebben gereageerd naar zijn moeder toe: jammer, maar niets aan te doen. Op is op. Weg is pech.

Dan was het feest jammerlijk in het water gevallen; dan was de bruiloft in een kater veranderd; dan was het feest van de liefde en trouw verandert in een nachtmerrie. Je kunt je voorstellen dat het zo zou zijn gegaan: de bruidegom, die door de bruid ter verantwoording wordt geroepen. Jij had toch de wijn ingekocht! De bruidegom die vervolgens naar de ceremoniemeester gaat: ik had je toch gevraagd om voor drie dagen wijn in te kopen. De ceremoniemeester, die naar een van zijn werknemers gaat: ik had toch heel duidelijk wijn voor drie dagen besteld. De werknemer, die naar de winkel gaat en tegen de wijnhandelaar zegt: waarom heb je niet meer wijn geleverd? En de wijnhandelaar, die dan als excuus aanvoert: sorry, kink in de kabel, productie achtergebleven, mislukte oogst, gladde wegen. Noem maar op. En de wijnhandelaar, die vervolgens met de importeur telefoneert: waar blijft de wijn? De importeur, die op hoge poten naar de wijnboer rijdt etc.

Zo had het kunnen gaan, als Jezus zo gereageerd zou hebben: op is op, weg is pech. Jammer voor ze, maar ik kan ze niet helpen. Er zou een cirkel van verwijten zijn ontstaan, waarbij ieder de schuld voor het falen, het tekort bij de ander zou hebben neergelegd.

En als ergens duidelijk wordt dat de wijn bijna op is, dan is het wel in Groningen. Dan is het wel in Zeerijp, Loppersum, Middelstum en hoe de plaatsen daar bovenop de klei wel mogen heten.¹ Terwijl wij ons hier

¹ Trouw 8 januari 2018 Zwarte aardbeving van 3.4 in Noordoost-Groningen Groningen, en het epicentrum van de beving, Zeerijp

In de Groningse plaats Zeerijp heeft maandag rond drie uur een aardbeving plaatsgevonden met een magnitude van 3.4. Het KNMI kwalificeert de aardbeving als "zwaar". De beving is de zwaarste in het gebied sinds 16 augustus 2012 in Huizinge. Die was 3.6 op de schaal van Richter. In 2006 werd in het gebied een aardbeving gemeten van 3.5. Het epicentrum van de aardbeving van vanmiddag ligt bij Zeerijp in het noordoosten van de provincie Groningen, ten noorden van Loppersum en ten zuiden van de Eemshaven. Volgens een woordvoerder van

nog allemaal laven aan laagcalorisch aardgas, wordt aan de bron alarm geslagen. Terwijl hier op nieuwjaarsrecepties het nieuwe jaar wordt bejubeld en de economische vooruitzichten met gejuich ontvangen, wordt daar het schrijnende gevolg van de aardgaswinning zichtbaar.

Ik was vorige week op een nieuwjaarsreceptie, waarbij de voorzitter van een middelgrote partij nog eens herhaalde dat Nederland tot een van de gelukkigste landen van de wereld behoort. Met mensen, die het meest tevreden zijn. En net zoals in de bruiloft te Kana stelde hij voor om het glas te heffen: op de toekomst van zijn partij.

Natuurlijk: je kunt je ogen sluiten en ontkennen dat er iets aan de hand is, je kunt je doof houden voor de signalen, die van buiten doordringen. Je kunt blijven volhouden dat we tot in lengte van dagen op Gronings aardgas kunnen stoken. Want zolang je zelf nog niet een aardbeving hebt meegemaakt, zolang je zelf nog nooit het geluid van een aanzwellende beving hebt vernomen, zolang je zelf nog niet midden in de nacht wakker bent geschrokken van wiebelende muren en golvende vloeren, kun je het afdoen als incidenten. Overal komen wel aardbevingen voor. En doorgaan alsof er niets aan de hand is.

het KNMI is de beving door veel burgers gevoeld. "Zelfs tot in de stad Groningen." Ook het Universitair Medisch Centrum Groningen twitterde dat de beving in het ziekenhuis is gevoeld.

De aardbeving heeft vooralsnog niet tot grote calamiteiten of gewonden geleid, laten de politie en de brandweer weten. Er waren een half uur na de beving geen meldingen binnengekomen van grote instortingen, beknellingen, gewonden of botsingen. "Maar ook wij zijn nog bezig om te kijken wat de gevolgen zijn geweest", aldus een woordvoerder van de politie.

Inwoners met schade kunnen dit melden bij het Centrum Veilig Wonen. Daar staat de telefoon maandagmiddag roodgloeiend, zegt een woordvoerder van het CVW. Er komen op dit moment veel meldingen van de beving binnen. De woordvoerder kan echter nog niet veel zeggen over de precieze schade. "Wel merken we dat de mensen erg zijn geschrokken."

Het CVW blijft maandagavond tot 20.00 uur open. Ook kunnen de bewoners op het gemeentehuis van Loppersum terecht om schade te melden. "Na acht uur kunnen we een eerste inschatting maken van het aantal meldingen", aldus de woordvoerder.

Volgens het KNMI is gaswinning de oorzaak van nagenoeg alle aardbevingen in het noordelijke deel van het land. De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) kreeg in 1963 een vergunning om gas uit de bodem te halen. In het gebied in Noordoost-Groningen wonen circa 150.000 mensen. Tegen de gaswinning is veel verzet. Groningers voelen zich onveilig door de bevingen.

De eerste aardbeving vond plaats vlakbij Assen op 26 december 1986. Sindsdien zijn in totaal duizend aardbevingen in Noord-Nederland geregistreerd. Vier waren groter dan 3 en 117 hadden een kracht tussen de 2.0 en 3.0. Bevingen met een kracht kleiner dan 2 worden meestal niet gevoeld door mensen. Momenteel wordt er per jaar nog ruim 20 miljard kubieke meter gas uit de Groningse bodem gehaald. In het regeerakkoord is afgesproken de gaswinning de komende jaren te verlagen met zo'n 1,5 miljard kubieke meter, maar dat gaat veel partijen niet ver genoeg.

In het evangelie van vanmorgen zou het ook gebeurd zijn, als de moeder van Jezus er niet was geweest. Ik noem haar expres even niet bij haar naam, want in het evangelie van Johannes wordt ze pas aan het eind met name genoemd. Voor Johannes is niet haar naam belangrijk, maar de relatie, waarin ze tot Jezus staat. Die van moeder tot zoon, die op voet van vertrouwelijkheid met elkaar omgaan. En op het plaatje op de voorkant van de liturgie ziet u dat afgebeeld: de moeder, die haar zoon aanspreekt en met haar

handen ergens op wijst. In de Grieks-orthodoxe kerken, in de Byzantijnse kunst vind je dit veelvuldig terug: Jezus in conclaaf met zijn moeder.²

De moeder van Jezus is het, bij wie de signalen doordringen. De moeder van Jezus is het, die de zorgen hoort. De moeder van Jezus is het, die de nood, het tekort, opmerkt. Niet de bruidegom, niet de bruid, niet de ceremoniemeester, zelfs Jezus niet. Alleen Maria merkt het op. Het staat er zonder verdere uitleg waarom juist zij dit opmerkt. Of het zou moeten zijn dat zij vanaf het begin van de bruiloft aanwezig is.³ Maar de lezers van het evangelie van Johannes hebben het heel goed begrepen: de moeder van Jezus is één van ons. De moeder van Jezus komt niet even op bezoek, maar kent ons. Ze kent ons verdriet. Van binnenuit. Ze kent onze nood. Die is haar niet vreemd.

En ik dacht dat alleen in het zuiden Maria om die reden zo aanbeden en vereerd wordt. Alleen daar is zij op een voetstuk is geplaatst. Alleen daar meegenomen in het laatste oorlogsjaar. Met de evacués uit Roermond. En hier in Leeuwarden in de Bonifatius Kerk is uitgesteld.⁴

² in de protestante traditie ligt het accent veel meer op Jezus alleen, die met zijn handen de slaven dirigeert en de watervaten zegent. Daar is Maria hooguit gesluiert op de achtergrond aanwezig.

³ W95 John 2:1 Op de derde dag werd er een bruiloft gevierd te Kana in Galilea, waarbij de moeder van Jezus aanwezig was.

⁴ Toen ik voor kerst een concert bijwoonde in de Leeuwarder Bonifatiuskerk, ontdekte ik in de zijkapel een klein houten beeldje. Ik herkende het meteen. Ik had het eerder zien staan in een nis in de kapel in 't Zand in mijn

Maar ook in Groningen is er een Mariabeeld: in Warfhuizen helemaal in het noorden van Groningen.⁵

vorige woonplaats. Maar anders dan hier in het noorden stond het daar in een stralend licht, overladen met oude sierraden en dure, maar verstofte juwelen.

Het origineel was 500 jaar geleden door een Poolse schaapherder gevonden in een waterput. Volgens de legende trok deze herder dagelijks “met zijn kudde naar een geliefkoosde plaats: een dorre, met hei begroeide zandheuvel, buiten de stad Roermond, ‘in gen Saende’, waarop zich een waterput bevond. Toen hij weer eens zijn kudde schapen wilde laten drinken en daartoe een emmer water uit de put omhoog haalde, zag hij in die emmer een Mariabeeldje liggen. Hij bevestigde het in een nisje aan een boom bij de put. Het beeldje ondervond zo’n grote verering vanuit de stad dat de pastoor van Roermond besloot het naar de ‘Moderkirck’ in de stad over te brengen. De volgende dag echter was het beeldje weer terug aan de boom bij de waterput ten teken dat O.L. Vrouw dáár, ‘in gen Saende’ vereerd wenste te worden. Vervolgens werd op plek waar het beeldje gevonden werd een kapel gebouwd.” (Joannes Georgius Guilhelmi: Den Roomschen pelgrim (Roermond, 1699).

Wat er ook van waar mocht zijn, de plek, waar het beeldje was gevonden, werd een druk bezocht bedevaartsoord en het aantal dankbetuigingen aan ‘Ons Marike’ was door de eeuwen heen uitgegroeid tot een heuse processiegang, die van vloer tot plafond bedekt was met danktegeltjes. En in het midden van die gang was een kraan, waaruit nog steeds het water van die bewuste waterput getapt kon worden.

Ik voelde mij op die plek altijd heel protestants worden, maar ik begreep wel dat het beeldje veel voor mensen betekend had. Zoveel zelfs, dat het in het laatste oorlogsjaar bij de evacuatie van de stad niet mocht achterblijven, maar door de rector van de kapel in een koffer werd meegenomen naar het relatief veilige Leeuwarden. En na een verre en gevaarlijke treinreis (met beschietingen op Duits grondgebied) kreeg ook dit beeldje een onderdak in de Friese hoofdstad. Op 11 februari werd het door de bisschop van Roermond, Guillaume Lemmens, in de doopkapel van de Leeuwarder Sint-Bonifatiuskerk geplaatst, waar het tot 12 juni van dat jaar zou blijven.

Op die plek in de doopkapel is een maquette aangebracht, die aan de ballingschap herinnert: in deze kapel stond van 11 februari – 11 juni 1945 ’t miraculeus beeld van O.L. Vrouw in ’t zand uit Roermond, voor duizenden geëvacueerde uitgesteld door Mgr. dr. G. Lemmens, bisschop van Roermond, zelf balling. Op 3 augustus 1947 plaatste hij namens oud evacués van Roermond en omgeving een copie uit dank voor gastvrijheid en behouden thuiskomst.

⁵ Bedroefde Moeder van Warfhuizen De Bedroefde Moeder van Warfhuizen is de meest gebruikte benaming voor Onze Lieve Vrouwe van de Besloten Tuin, het genadebeeld dat in de kluis van Warfhuizen wordt bewaard. Sinds 2003 trekt het vele bedevaartgangers naar de bedevaartkluis in het dorpje in het noorden van Groningen. Het wordt in de volksmond ook wel Onze Lieve Vrouwe van Warfhuizen of Maria van Warfhuizen genoemd.

Geschiedenis: In 2001 werd in de voormalige hervormde kerk van het Hogelandster dorp Warfhuizen door de katholieken een kluis met bijbehorende kapel gesticht. In deze kapel werd in 2003 een levensgroot Spaans processiebeeld van de Moeder van Smarten geplaatst, onder de titel 'Onze Lieve Vrouwe van de Besloten Tuin' (ook de titel van de kluis en de kerk.) Het beeld is gesneden door de Sevillaanse beeldhouwer Miguel Bejarano Moreno, een van de beeldhouwers die zich gespecialiseerd hebben in het maken van beelden voor de beroemde processies in de Goede Week in Andalusië.

Na de opstelling van het beeld in de kapel begon het op te vallen dat het steeds drukker werd in de (zeer afgelegen) kerk. Het bleek dat veel mensen speciaal voor Maria naar Warfhuizen kwamen. In het begin waren dat vooral geëxpatrieerde Spanjaarden en Latijns-Amerikanen, maar al snel volgden katholieken uit de streek zelf die een dergelijke kapel altijd hadden gemist. Vervolgens kwamen de bedevaartgangers van steeds verder weg naar Warfhuizen, ook uit Limburg, Duitsland en Vlaanderen. Dit verschijnsel wordt wel het ‘wonder van Warfhuizen’ genoemd. Deze term verwijst naar het feit dat de kapel een bedevaartplaats geworden is, juist zonder dat er een wonder of een verschijning is geweest.

Onze Lieve Vrouwe van de Besloten Tuin is een verbeelding van het medelijden van Maria met haar Zoon. Waarschijnlijk daarom trekt ze veel pelgrims naar Warfhuizen die zich zorgen maken over hun kinderen, zoals blijkt uit het intentieboek. Wie het doorbladert komt veel hartenkreten tegen die betrekking hebben op jonge mensen die getroffen zijn door ziekte of ongelukken, of die ontspoord zijn. Ook komen er tijdens het bedevaartseizoen (in Warfhuizen van ongeveer half april tot en met het patroonsfeest op 15 september) regelmatig groepen.

De Warfhuister Lieve Vrouw heeft verscheidene mantels die ze draagt aan de hand van het liturgische jaar. Een aantal daarvan beantwoorden aan de Andalusische oorsprong van het beeld, maar de meeste zijn aangepast aan de Nederlandse katholieke traditie sinds de contrareformatie. De broederschap vindt dat het in Warfhuizen om een Groninger devotie gaat, ongeacht de oorsprong van het beeld als zodanig.

En het bijzondere van deze Maria is dat zij een witte zakdoek in haar handen houdt om haar tranen mee af te drogen. En de pelgrims die haar komen opzoeken, vragen om die zakdoek in ruil voor een nieuwe die ze zelf meebrengen of ter plaatse kopen.⁶

En je hoeft geen katholiek te zijn om door dit beeld geraakt te worden. En je hoeft niet in Maria te geloven om dit symbool van de zakdoek te herkennen. Want we begrijpen het allemaal. De zakdoek staat voor het verdriet, dat Maria opmerkt en haar herinnert aan haar eigen verdriet. De zakdoek staat voor de tranen: van woede, verontwaardiging, van verdriet. Niet alleen van de Groningers. Niet alleen van die inwoners van Zeerijp⁷, maar vanuit het hele land. Waarschijnlijk trekt ze daarom veel pelgrims naar Warfhuizen, want wie het intentieboek doorbladert, komt veel hartenkreten tegen die betrekking hebben op jonge mensen die getroffen zijn door ziekte of ongelukken, of die ontspoord zijn.

Als de bruiloft te Kana niet toen, maar nu had plaatsgevonden, had Jezus dan misschien Maria wel met een zakdoek rond zien lopen. En had hij gevraagd: wat is er aan de hand? En zou Maria net zoals toen hebben geantwoord: ze hebben geen wijn meer? Of beter: ze zitten zonder wijn?⁸ De brandstof voor de vreugde, voor het feest, is op. De glans is eraf. De vreugde, want daar staat wijn voor, is verdwenen, voorgoed, zo lijkt het.

Dat kan zomaar gebeuren. Ik hoef het niet eens te noemen: u weet zelf als geen een hoe het komt, dat de wijn op is. Door een slepende en energievretende ziekte of door een plotselinge uitslag, door dat verkeersongeluk; op het werk: door de enorme werkbelasting of juist door het plotselinge ontslag, in je huwelijk: door die ander, die in het leven van je echtgenoot is gekomen, of door de langzame verwijdering en verkillig.

⁶ Een bijzonder gebruik in Warfhuizen is het "ruilen van de zakdoek." Maria draagt in Warfhuizen een witte zakdoek om haar tranen mee af te drogen. Gelovigen vragen om die zakdoek in ruil voor een nieuwe die ze zelf meebrengen of ter plaatse kopen. Ze schenken Maria's zakdoek vooral aan zieken, of ook wel aan mensen die voor een moeilijke opdracht (zoals examens) staan.

De meeste genadebeelden van Maria hebben een zogenaamde 'schutsmantel', een mantel die buitengewoon feestelijk en rijk versierd is. De schutsmantel wordt doorgaans gedragen tijdens de Mariamaand mei en soms ook op grote Mariafeesten. De Groninger couturier Ramiro Koeiman bood in 2009 aan om ook voor Onze Lieve Vrouwe van Warfhuizen een dergelijke mantel te ontwerpen en vervaardigen. De mantel kwam gereed in 2010 en werd op 8 mei van dat jaar ingezegend door pastoor Wagenaar, plebaan van de kathedraal van Groningen. Ze schenken Maria's zakdoek vooral aan zieken, of ook wel aan mensen die voor een moeilijke opdracht (zoals examens) staan.

⁷ Volgens hem reageerden de kinderen verschillend. „Sommigen barstten in huilen uit. Dat waren vooral de jongere kinderen, die zijn echt flink geschrokken.. In de hogere groepen werden de jongens ineens heel druk. Dat was kennelijk hun manier om er mee om te gaan.”

⁸ Willibrord vertaling 95

Door het kind, dat ongelukkig blijkt te zijn geboren of door het kind, dat geen raad weet met z'n leven Of door de langzaam groeiende zekerheid dat er helemaal geen kinderen zullen komen.

De wijn is op: zo kan het ook gaan in de kerk, waar de dingen op-raken: enthousiasme, belangstelling, vaart. Situaties lopen vast en ver-drogen, of vallen in het water. Verhoudingen, vriendschappen, zelfs ker-kelijke gemeenten.

Maar als je dan verder leest, dan is het een merkwaardige commu-nicatie tussen moeder en zoon. Want als Maria opmerkt dat ze zonder wijn zitten, had Jezus dat inderdaad dat met haar kunnen constateren. En kunnen zeggen: vervelend, heel vervelend!

Maar het is geen gewone communicatie tussen moeder en zoon. Dit ge-sprek tussen moeder en zoon is doelbewust door de evangelist gecon-strueerd. Het is nooit zo gevoerd. Maar de evangelist gebruikt dit ge-sprek om de betekenis van Jezus' missie te illustreren.

Want Johannes de Doper noemt hem in dit evangelie al lam van God, dat de zonden van de wereld wegneemt en vervolgens zoon van God.⁹ De leerlingen die dat horen, willen meer van deze mens weten en vertellen aan Petrus: Wij hebben de Messias - wat Christus betekent - gevonden.¹⁰ En als Filippus het aan zijn vriend Nathanael vertelt, zegt hij: Wij hebben Hem gevonden, van wie Mozes in de wet geschreven heeft en de profeten: Jezus, de zoon van Jozef, uit Nazaret. En als Na-tanaël dan antwoordt: Kan uit Nazaret iets goeds komen? En Filippus hem uitnodigt om met eigen ogen te zien, roept hij uit: Rabbi, Gij zijt de Zoon van God, Gij zijt de Koning van Israël!¹¹

⁹ Joh. 1:29 NBV Daar is het lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt. Hij is het over wie ik zei: "Na mij komt iemand die meer is dan ik, want hij was er vóór mij." Ook ik wist niet wie hij was, maar ik kwam met water dopen opdat hij aan Israël geopenbaard zou worden.' En Johannes getuigde: 'Ik heb de Geest als een duif uit de hemel zien neerdalen, en hij bleef op hem rusten. Nog wist ik niet wie hij was, maar hij die mij gezonden heeft om met water te dopen, zei tegen mij: "Wanneer je ziet dat de Geest op iemand neerdaalt en blijft rusten, dan is dat degene die doopt met de heilige Geest." En dat heb ik gezien, en ik getuig dat hij de Zoon van God is.' De volgende dag stond Johannes er weer met twee van zijn leerlingen. Toen hij Jezus voorbij zag komen, zei hij: 'Daar is het lam van God.'

¹⁰ John 1:41-42 NBG Andreas, de broeder van Simon Petrus, was een van de twee, die het van Johannes gehoord hadden en Hem gevolgd waren; deze vond eerst zijn broeder Simon en zeide tot hem: Wij hebben gevonden de Messias, wat betekent: Christus.

¹¹ John 1:46-52 Filippus vond Natanaël en zeide tot hem: Wij hebben Hem gevonden, van wie Mozes in de wet geschreven heeft en de profeten, Jezus, de zoon van Jozef, uit Nazaret. En Natanaël zeide tot hem: Kan uit Na-zaret iets goeds komen? Filippus zeide tot hem: Kom en zie. Jezus zag Natanaël tot Zich komen en zeide van hem: Zie, waarlijk een Israëliet, in wie geen bedrog is! Natanaël zeide tot Hem: Vanwaar kent Gij mij? Jezus antwoordde en zeide tot hem: Eer Filippus u riep, zag Ik u onder de vijgeboom. Natanaël antwoordde Hem: Rabbi, Gij zijt de Zoon van God, Gij zijt de Koning van Israël! Jezus antwoordde en zeide tot hem: Omdat Ik tot u gezegd heb: Ik zag u onder de vijgeboom, gelooft gij? Gij zult grotere dingen zien dan deze. En Hij zeide tot

Dat alles vertelt het evangelie met de bedoeling om onze nieuwsgierigheid op te wekken. Met de bedoeling dat wij ook naar deze mens op zoek gaan en willen weten wie hij is en waar hij voor staat.¹²

En het eerste tipje van de sluier wat Johannes oplicht, is dus op die bruiloft te Kana. Alleen weert Jezus zijn moeder af. 'Mijn uur is nog niet gekomen.'

Wat is dat uur dat nog niet gekomen is? Dat horen wij verderop in Johannes 12 'Vader, het uur is gekomen, dat de zoon des mensen verheerlijkt moet worden... Voorwaar, ik zeg u, indien de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft zij op zichzelf, maar indien zij sterft, brengt zij veel vrucht voort.'¹³

Het uur dat gekomen is, dat is het uur van Jezus' dood en zijn 'verheerlijking', de bekrachtiging door God van al datgene waar Jezus zich voor had ingezet. Even later vliegt deze gedachte hem aan, en hij bidt: 'Vader, verlos mij uit dit uur!' Tegelijk beseft hij: 'Maar hiertoe ben ik in dit uur gekomen...'

'Mijn uur is nog niet gekomen...' In wezen zegt Jezus hiermee: het uur van zijn lijden en van zijn dood, het uur tevens van zijn verheerlijking, het uur der waarheid, het uur waarin God zal laten zien dat Hij aan Jezus'

hem: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg ulieden, gij zult de hemel open zien en de engelen Gods opstijgen en nederdalen op de Zoon des mensen.

¹² Johannes 2:19 E. Schillebeeckx, Verhalen van een levende, pg. 52 vv: De grondbedoeling van dit evangelie ligt er dan ook dik op. Het wonder te Kana en de tempelreiniging vormen tezamen symbolisch een typisch johanne-isch tweeluik. Beide verhalen worden er vermeld als 'tekenen' (Johannes 2, 11.18) en in het evangelie van Johannes wordt 'Het boek der tekenen' (Johannes 1, 19-12, 50) streng onderscheiden van 'Het boek der verheerlijking' (Johannes 13, 21). In beide verhalen uit 'Het boek der tekenen' staat de liturgische cultus centraal. In het eerste wordt verteld over het water, dat bestemd is voor de rituele reiniging en dat door Jezus tot wijn wordt verteld. In het tweede verhaal staat de tempel centraal, het centrum van de joodse eredienst. Dan merken we op dat beide gebeurtenissen een nieuwe cultus stellen tegenover een oude. Want in het Johannesevangelie is Jeruzalem met zijn verwoeste tempel (in augustus 70), die in Jezus' tijd nog in vergevorderde opbouw was - en we mogen hier niet veralgemenen want dat kan zelfs tot antisemitisme leiden -, de plaats van ongelof en verblind. Zowel het wonder te Kana als de tempelreiniging kondigt het aanbreken van een nieuwe heilstijd aan. De twee verhalen worden verbonden met het joodse Pesach of Paasfeest. Johannes kent (in tegenstelling tot de andere evangelisten) drie joodse Paasfeesten die Jezus zou hebben meegemaakt (2, 13; 6, 4; 11, 55) en bij elk van die drie feesten van de Judeeërs - Johannes prent zijn luisteraars goed in dat het niet om hun christelijke Pasen gaat - wordt verwezen naar het joodse Pascha-maal van Jezus, de avond voor zijn dood (13, 1). De tempel van Jeruzalem was de enige plaats waar men het paaslam kon offeren; daarom trekken in die dagen de meeste joden als pelgrims uit alle hoeken van het land in groepen naar Jeruzalem, terwijl ze onderweg bij herhaling vreugdevol zingen: Laten we opgaan naar het huis van Jakob: God De profeet Maleachi zei reeds: 'De Heer die gij zoekt zal tot zijn tempel komen en hij zal de zonen van Levi reinigen' (Maleachi 3,1-3). In Jezus' tijd was de tempeldienst echter verstand tot een uiterlijk formalisme: een loos ritueel, niet zozeer voor de mensen die van ver kwamen, maar voor veel van de officiële geldwisselaars in de voorhof van de tempel. Vlamvend van toorn protesteert Jezus in een solo-actie tegen die handel. Wapens en stokken waren in de tempel verboden, daarom pakt hij enkele touwen, die onderweg de schapen bijeen hadden gehouden, draait er vervolgens een zweep van en roept uit: 'maakt van het huis van mijn Vader geen handelsmarkt.' Voor het eerst in zijn evangelie spreekt Johannes hier van 'mijn Vader', en hij gebruikt voor de tempel het Griekse woord to hieron: de heilige plaats van de aanwezige God Dat is de tempel, denk eraan, wil Johannes zijn medechristenen op het hart drukken.

¹³ Joh. 12;23-24

kant staat, het uur waarin alles van zijn leven openbaar zal worden - dat is nog niet aangebroken.

Maar even later gaat Jezus toch op het verzoek van zijn moeder in. Hij doet iets en daarmee anticipeert hij dus op zijn verheerlijking. Hij grijpt al op zijn dood en zijn verheerlijking vooruit, op de onthulling van de betekenis van heel zijn leven, en zegt: *'Vult de vaten met water.'* 'En', staat er, *'ze vulden ze tot de rand.'* Alsof het verhaal zeggen wil: dat is het overvloedige van het heil dat in Jezus naar ons toestroomt. En dan blijken al die watervaten ineens vol wijn...¹⁴

Tovenarij? Je mag het letterlijk nemen en letterlijk geloven, maar als ze dat niet meer lukt, is dat niet erg. Want, zo zegt Johannes aan het eind van dit verhaal. Dit heeft Jezus in Kana, in Galilea, gedaan als eerste wonderteken; hij toonde zo zijn grootheid en zijn leerlingen geloofden in hem.¹⁵ Het wonder is namelijk tegelijk een teken. Zo vertaalt ook Pieter Ousoren het woord: Dit is het begin dat Jezus maakt met de tekenen te Kana in Galilea. En een teken verwijst; het is symbool, metafoor. Of zoals wij zeggen: een voorteken van wat er zal gebeuren, zal geschieden.

Een nieuwe wereld staat op het punt door te breken, een nieuwe schepping. Ja, en die verschilt ten opzichte van de huidige natuurlijk onmetelijk. 'Iedereen', zegt de ceremoniemeester, 'dient altijd eerst de goede wijn op, en als er flink gedronken is, de mindere. Gij echter hebt de goede wijn tot dit ogenblik bewaard...'¹⁶

¹⁴ Zes vaten waren het, zegt Johannes. Nu is zes in de Bijbelse beeldtaal het getal van de mens en de menselijke beperktheid. Op de zesde dag is de mens geschapen. Zes is niet zeven, de volheid van de schepping is hiermee nog niet bereikt.

Met andere woorden: het trouwverbond van God en mens mag dan onder de maat blijven, het wordt hier door deze ene mens gered! Er is sinds Jezus' komst binnen Israël, binnen de wereld, iets veranderd: 'water' is 'wijn' geworden. Anders gezegd: Israëls oude verhouding tot God, met alle inspanning om rein te zijn voor God en de mensen, wordt hier in de ogen van Jezus' latere volgelingen omgezet in iets anders: in de gemeenschap met hun Meester, met zijn woord, met zijn leven. Er valt voortaan voor Israël - en daarmee voor ons allen - iets weg van de kramp van onze pogingen om toch maar rein en goed en zuiver te zijn: die wijn zuivert ons meer dan dat water ooit gedaan heeft. De verbintenis met Jezus - de man die voor zijn beulen bad: 'Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen' - 'reinigt van alle zonde'. (1 Joh. 1:5-7)

¹⁵ Joh. 2;12

¹⁶ De wijn is in de Bijbelse voorstellingswereld als beeld verbonden met de wereld zoals God die zich droomde en waarnaar het volk ook uitzag: een wereld waarin het kwaad en de dood niet langer zullen heersen, maar waarin God koning over de aarde zal zijn. In een visioen over de vrede en de verzoening tussen de volkeren die daagt aan het einde van de menselijke geschiedenis ziet de profeet Jesaja een feestmaaltijd voor ogen:

'En de Heer der heerscharen zal op deze berg voor alle volken een feestmaal van vette spijzen aanrichten, een feestmaal van belegen wijnen. En Hij zal op deze berg de sluier vernietigen, die alle natiën omsluiert... Hij zal voor eeuwig de dood vernietigen, en de Heer zal de tranen van alle aangezichten afwissen... En men zal te dien dage zeggen: Zie, deze is onze God, van wie wij hoopten dat hij ons zou verlossen...' (Jesaja 25:6)
Dit koningschap van God - wil Johannes hier zeggen - is met deze man van Nazaret aangebroken.

En dat alles gebeurt `op de derde dag' van Jezus' optreden, zegt het verhaal. Een beeld dat in de bijbel altijd een wending ten goede aanduidt. Waarmee heel die wijnproeverij een voorproef is van de verhalen van Jezus' opstanding. Van het nieuwe begin, het nieuwe verbond van God met mensen.

Ik zou het de mensen in Groningen van harte gunnen; ik zou willen dat iedereen zo zou reageren als de inwoners van Eastermar.¹⁷ En we allemaal de prijs van de postcode zouden storten in een gezamenlijke pot. Een solidariteitsfonds voor de gedupeerde Groningers. Moet u eens kijken wat er dan gebeurt.

En we mogen het vieren, het proeven. Als we volgende week als gasten genodigd worden aan de maaltijd van de Heer en brood en wijn mogen ontvangen als uit zijn hand. Genodigd op het feest van het verbond, genodigd op het feest van de bruiloft. Bruiloftsgasten. Dat zijn wij, zo mogen we ons uitgenodigd weten. Amen.

¹⁷ NOS woensdag 10 jan. 2018 Loterijwinnaars Eastermar delen geld met dorpsbewoners
'Je moet dat geld delen met anderen'

Om te voorkomen dat Eastermar te veel gaat veranderen, willen enkele winnaars van de Postcode Loterij het hele dorp laten mee profiteren van het prijzengeld. 273 inwoners van het dorp wonnen samen vele miljoenen, netto 55.000 euro per lot. Dat betekent dat een kwart van de inwoners nu een bedrag met meerdere nullen op de rekening heeft staan.

Initiatiefnemer Nynke de Jong is amper gekomen van de gebeurtenis, maar besloot meteen dat er een fonds moest komen voor de dorpsgenoten die buiten de boot zijn gevallen. Ze vraagt de prijswinnaars geld in dat fonds te storten, zodat daar nuttige dingen mee gedaan kunnen worden voor het hele dorp. De winnaars worden niet verplicht een bijdrage te doen, maar "als iedereen honderd euro inlegt, is er al 30.000 euro in de kas." Dat kan volgens De Jong besteed worden aan verbindende activiteiten, zoals traditionele feesten en spektakels in het dorp, die nu vooral door lokale ondernemers worden gesponsord. En vooral aan de kinderen in het dorp. De Jong benadrukt dat het geen fonds is speciaal voor armen of voor mensen uit Eastermar die toch ook graag wat extra geld willen. Om te zorgen dat het geld op de juiste plek komt, is een notaris ingeschakeld en wordt een toewijzingscommissie gevormd.